

Työn tuottavuuden kasvun pysyvä hidastuminen olisi ongelmallista työeläkejärjestelmälle

Jos työn tuottavuuden kasvu hidastuisi pysyvästi, työeläkemaksuja olisi pakko nostaa, koska maksujen perusteena oleva palkkasumma ja eläkerahastojen tuotto kasvaisivat hitaammin kuin eläkemenukset. Tämän seurauksena työkäisten suhteellinen elintaso heikkenisi eläkeläisiin verrattuna, ilmenee ETLAn tutkijoiden Tarmo Valkosen ja Jukka Lassilan tutkimuksesta *Työeläkejärjestelmän sopeuttaminen pysyvään kasvun hidastumiseen*.

Korotus voitaisiin välttää eläkkeiden harkinnanvaraisilla leikkauksilla ja eläkeiän nostoilla. Tällaisten yhteen tulevaisuudenkuvaan perustuvien uudistusten mitoittaminen ja ajoittaminen olisi kuitenkin vaikeaa, koska talous- ja väestöennusteisiin liittyy suuria epävarmuuksia. Parempi vaihtoehto olisi käyttää automaattisia sääntöjä, joiden mukaan eläkkeet, eläkeikä ja maksut muuttuisivat etukäteen sovitulla tavalla.

Työeläkemaksut kerätään kuukausiansioiden perusteella ja etuudet määräytyvät työuran aikaisten palkkatulojen mukaan. Sekä maksutulo että eläkemenukset ovat siten vahvasti sidoksissa työn tuottavuuden kasvuun. Tuottavuuden kasvun hidastuessa maksutulon kasvu hidastuisi kuitenkin enemmän kuin eläkemenukset. Jos kasvu olisi globaalisti heikkoa, myös eläkerahastojen tuotto alenisi. Työeläkemaksua olisi nostettava silloin merkittävästi.

Kasvun hidastuminen nostaisi eläkkeiden tasoa suhteessa palkkoihin. Tämän muutoksen toivottavuus on oman keskustelunsa aihe. Molemmat elinkaaren vaiheet läpikäyvän ihmisen kannalta kyse ei välttämättä olisi kovin suuresta asiasta.

Toinen kysymys on, että nykyiset eläkeläiset ja lähellä eläkeikää olevat ovat melko hyvin turvassa kasvumuutoksilta, koska yhteys eläkkeiden indeksitarkistusten ja talouskasvun välillä on heikko. Heidän eläkkeidensä rahoittaminen veisi aiempaa suuremman osan hitaasti kasvavasta palkkasummasta. Tämä sukupolvien välinen tulonsiirto ei olisi nykyisille nuorille mieluinen.

Työeläkemaksujen korotus aiheuttaisi myös hankaluuksia työmarkkinoilla. Jos työnantajamaksun nousu ei johtaisi heti pienempään palkankorotukseen, työvoimakustannukset nousisivat ja kilpailukyky ja työvoiman kysyntä heikkenisivät. Joka tapauksessa nettopalkka pienenesi, mikä vähentäisi kiinnostusta työntekoon.

Työn tuottavuuden kasvun pysyvä hidastuminen 0,75 prosenttiyksiköllä ja eläkerahastojen tuoton aleneminen yhdellä prosenttiyksiköllä edellyttäisi yksityisalojen työeläkemaksun nostamista 3,5 prosenttiyksiköllä. Työeläkemaksu päättyisi silloin pitkällä aikavälillä lähelle 30 prosenttia.

Tutkimuksessa esitetään esimerkki siitä, miten eläkeiän nostolla ja eläkkeiden leikkauksella voitaisiin estää maksujen nousu ja hieman tasata sukupolvien välistä tulonjakoa. Jos eläkeindeksi sidotaisiin pelkästään kuluttajahintoihin, eläkkeiden karttumaprosentti yhtenäistettäisiin 1,5 prosenttiin vuodessa ja efektiivinen eläkeikä nostettaisiin vuoteen 2070 mennessä 65 vuoteen, eläkemaksun nousupaine alenisi 5,3 prosenttiyksiköllä.

Tällaisten toimenpiteitten tekeminen edellyttäisi kuitenkin, että päättäjien enemmistö uskoisi vanhasti talouden kasvun pysyvän hitaana ja sijoitustuottojen huonoina erittäin pitkään. Luultavampaa on, että päätöksiä lykättäisiin kunnes eläkejärjestelmän kriisiytyminen olisi kiistatonta. Tämän viiveen vuoksi sukupolvien välinen tulonsiirto ehtisi suurelta osin toteutua.

Väestö- ja talouskehitykseen liittyvän epävarmuuden vuoksi parempi ratkaisu olisikin muokata eläkesääntöjä niin, että eri sukupolvien maksut, etuudet ja eläkeiät sopeutuisivat automaattisesti tulevaisuudenkuvan muuttuessa. Tällaisten sääntöjen tutkiminen olisi mittava tehtävä.

Tutkimuksen on rahoittanut Sitra.

Julkaisu

Valkonen, Tarmo – Lassila, Jukka: Työeläkejärjestelmän sopeuttaminen pysyvään kasvun hidastumiseen, ETLA Raportit Nro 13.

Lisätietoja:

Tarmo Valkonen, puh. 609 90258, mp. 050 329 6014, tarmo.valkonen@etla.fi

Jukka Lassila, puh. 609 90221, mp. 050 565 0406, jukka.lassila@etla.fi